अणुचाचणी अपाय कायदा 2010 साठी नागरी दायित्वाविषयी नेहमी विचारले जाणारे प्रश्न आणि उत्तरे आणि संबंधित समस्या

फेब्रुवारी 08, 2015

प्रश्न 1. भारत दौऱ्यावर आलेल्या राष्ट्राध्यक्ष ओबामा यांच्या भेटी दरम्यान, 25 जानेवारी, 2015 रोजी अमेरिकाशी कुठल्या चर्चेवर सहमती झाली?

उत्तर. भारत आणि अमेरिका यांच्यात नागरी अणुचाचणी दायित्व या संबंधित मुद्द्यांवर सहमती झाली आणि सप्टेंबर 2008 द्विपक्षीय करार 123 ची अंमलबजावणी करण्यासाठी प्रशासकीय व्यवस्था निश्चित केली. यामुळे आम्हाला भारतात आंतरराष्ट्रीय सहकार्याने अणुभट्ट्या उभारण्यासाठी व व्यावसायिक वाटाघाटी करण्यासाठी अनुमती मिळेल आणि 2005-2008 च्या नागरी आण्विक ची महत्त्वपूर्ण आर्थिक आणि स्वच्छ ऊर्जा क्षमता लक्षात आली.

प्रश्न 2. ही सहमती कशी झाली?

उत्तर. हे आठवत असेल कि, सप्टेंबर 2014 मध्ये पंतप्रधानांच्या अमेरिका भेटीदरम्यान, दोन नेत्यांनी भारत-अमेरिका नागरी अणुचाचणी सहकार्य कराराची अंमलबजावणी करण्याचे आपले आश्वासन निग्रहपूर्वक पुन्हा सांगितले आणि नागरी अणू ऊर्जा सहकार्याची अंमलबजावणी करण्यासाठी एका प्रगत संपर्क गटाची स्थापन केली. या गटात, अणु ऊर्जा कलम, न्यूक्लिअर पॉवर कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया लिमिटेड (एनपीसीआयएल), वित्त मंत्रालय, कायदा आणि न्याय मंत्रालय, परराष्ट्र मंत्रालय, यांच्या प्रतिनिधींचा समावेश आहे, त्याच बरोबर, अमेरिकन सरकारच्या प्रतिनिधींचा पण समावेश आहे, तसेच, भारतीय एनपीसीआयएल कंपनी आणि अमेरिकन वेस्टिंग हाउस आणि जनरल इलेक्ट्रिक कंपन्यांमध्ये सहयोग होता. त्यांची तीन वेळा बैठक झाली, नवी दिल्लीत (16-17 डिसेंबर 2014), व्हिएन्ना (6-7 जानेवारी 2015) आणि लंडन (21-22 जानेवारी, 2015), या चर्चेवर आधारित, नागरी अणुचाचणी सहकार्य यावर आधारित दोन कळीच्या मुद्द्यांवर अमेरिकेने सहमती दर्शवली होती, जी 25 जानेवारी, 2015 रोजी दोन्ही नेत्यांनी निश्चित केली.

प्रश्न 3. अणुचाचणी अपाय कायदा (सीएलएनडी) आणि 2011 चे सीएलएनडी नियम यांसाठी आपल्या नागरी दायित्वात बदल करण्यास भारताची मान्यता आहे का? जर आता नसेल तर, त्यात भविष्यात बदल केले जातील का ?

उत्तर. कायदा किंवा नियमात बदल करण्याचा कोणताही प्रस्ताव नाही.

प्रश्न 4. सीएलएनडी कायद्यासंबंधी अमेरिकेच्या चिंतेचे नंतर कसे निर्धारण केले गेले आहे?

उत्तर. संपर्क गटात चर्चा करतांना,निर्णय विधी आणि कायदे मंडळाचा इतिहास वापरून, अणुचाचणी अपाय कायद्यासाठी (सीएलएनडी) नागरी दायित्वाची सुसंगता आणि अणुचाचणी अपाय साठी पूरक भरपाई यावरील परिषद याविषयी भारताची असलेली भूमिका भारताने मांडली. दायित्वासाठी भारतीय अणुचाचणी विमा संचय कल्पना देखील संपूर्ण जोखीम-व्यवस्थापन योजनेचा एक भाग म्हणून अमेरिकेच्या पुढे मांडण्यात आली. भारताने मांडलेल्या सादरीकरणावर आधारित,आणि त्यावर चर्चा करून, एकंदर समजले आहे कि, भारताचा सीएलएनडी कायदा सीएससी शी सुसंगत आहे, ज्यावर भारताने स्वाक्षरी केली आहे आणि तो मंजूर करण्यात यावा अशी इच्छा आहे.

प्रश्न 5. सीएससी काय आहे?

उत्तर. जागतिक सरकारी दायित्व प्रस्थापित करणे आणि आण्विक अपघातातील बळींना उपलब्ध भरपाई रक्कम वाढविणे हा आण्विक नुकसान पूरक भरपाई अधिवेशन 1997 याचा उद्देश आहे. जे राज्य एकतर व्हिएन्ना परिषद 1963 किंवा पॅरिस कन्व्हेन्शन 1960 चे पक्ष आहेत ते सीएससी चे पक्ष बनू शकतात. ज्या राज्यांचे आण्विक दायित्वाचे राष्ट्रीय नियम सीएससी आणि त्यांचे अनुबंधानाचे पालन करतात, जे याचा अंतर्गत भाग आहेत आणि जे राज्य या कन्व्हेन्शनचे पक्ष नाहीत तेही सीएससीचे पक्ष बनू शकतात.भारत हा व्हिएन्ना किंवा पॅरिस कन्व्हेन्शनचा पक्ष नाही आणि राष्ट्रीय नियम ज्याला सीएलएनडी कायदा म्हटले जाते त्याच्या आधारावर भारताने 29 ऑक्टोबर 2010 सीएससी वर स्वाक्षऱ्या केल्या.

प्रश्न 6. भारताचा सीएलएनडी अधिनियम सीएसऐ शी अनुरूप आहे का?

उत्तर. सीएससी आणि त्याचे प्रनालन करतानाचे ऑपरेटरचे कठोर / परिपूर्ण कायदेशीर दायित्व, दायित्वाच्या रक्कम आणि काळाच्या मर्यादा,विमा आणि आर्थिक संरक्षण यांकडून असलेली दायित्वाची सुरक्षा, आण्विक प्रस्थापानाची व्याख्या, नुकसान इ. यांसंदर्भात असलेले अनुबंधन हे सीएलएनडी अधिनियमाच्या तरतुदीशी हि सामान्यपणे अनुरूप आहेत. वास्तविक, सीएलएनडी अधिनियम भारताला सीएससी सारख्या सुयोग्य अंतरराष्ट्रीय दायित्व राजवटीशी जोडण्यासाठी आधार देतो. सीएससीचा अनुच्छेद 18 ला करार पक्ष राष्ट्रीय नियम आवश्यक आहे ज्याच्या अन्वये व्हिएन्ना कन्व्हेन्शन किंवा पॅरिस कन्व्हेन्शनशी पक्ष केलेला नसावा आणि या कन्व्हेन्शनमधील अनुबंधनच्या तरतुदीचे पालन करणे आवश्यक आहे. सीएलएनडी अधिनियम हा या कन्व्हेन्शनच्या अनुबंधानाशी अनुरूप आहे.

प्रश्न 7. सीएससी अंतर्गत आढावा घेतला असता, अधिनियम अणु प्रकल्पाच्या ऑपरेटरला दायित्व उपलब्ध करतो का?

उत्तर. आण्विक अपघातात झालेल्या आण्विक नुकसानीला प्रतिष्ठापन ऑपरेटर देखील जबाबदार असेल अशी कलम 4(1) मध्ये तरतूद केली आहे. पुढे, आण्विक प्रतिष्ठापन ऑपरेटरचे दायित्व कठोर आणि दोषरहित दायित्व तत्वावर आधारित असेल अशी कलम 4(4) मध्ये तरतूद केली आहे. ऑपरेटरने आण्विक प्रतिष्ठापनेचे काम सुरु करण्याअगोदर विमा उतरवणे किंवा त्याचे दायित्व सुरक्षित करण्यासाठी आर्थिक संरक्षण घेणे आवश्यक आहे अशी कलम 8(1) मध्ये तरतूद केली आहे, अधिनियमाच्या दीर्घ शीर्षकासाहित या सर्व तरतुदी स्पष्ट आहेत आणि दायित्व कठोर आहे आणि दोषरहित दायित्व राजवट अंतर्गत ऑपरेटरला दायित्व प्रदान केले आहे याची खात्री करते.

प्रश्न 8. कलम 17 बाबत आणि काय आहे आणि कलम 17(b) मधील पुरवठादार विरुद्ध स्त्रोत अधिकार काय आहेत? ते कन्व्हेन्शनच्या अनुबंधानाच्या पलीकडे जात नाहीत का?

उत्तर. कलम 17 अन्वये आण्विक प्रतीष्ठापानाच्या ऑपरेटरने आण्विक नुकसानीची भरपाई दिल्यानंतर, त्याला पुढील आधार घेण्याचा अधिकार आहे -

अ. असा अधिकार लेखी करारात स्पष्टपणे प्रदान केलेला आहे
ब. आण्विक घटना हि पुरवठादार किंवा त्याच्या कर्मचाऱ्याच्या कृतीचा परिणाम आहे, ज्यात साधनांचा किंवा पेटंट सहित साहित्याचा किंवा गुप्त दोष किंवा उप-मानक सेवा यांचा पुरवठा याचा समावेश होतो.
स. आण्विक नुकसान होण्यासाठी केलेल्या समिती किंवा व्यक्तिगत हेतूपूर्ण क्रियामुळे आण्विक घटना झाली.

सीएससीच्या अनुच्छेद 10 चे अनुबंधन कलम 17(a) मध्ये अन्वेषित केलेली स्थितीचा समावेश करते आणि 17(c); कलम 17 (b) हे वरवर पाहता याशिवाय ओळखलेल्या स्थितीत स्त्रोताच्या अधिकारांची सिएससीमधील अनुबंधनातील अनुच्छेद 10 मध्ये याची तरतूद केली आहे. मात्र, कलम 17(b) मध्ये ओळखलेली स्थिती, कार्य आणि मामला जसे उत्पादन दायित्व अटी/शर्ती किंवा सेवा कंत्राट यांच्याशी संबंधित आहे.हा पुरवठादार आणि ऑपरेटर यांच्यातील सर्वसाधारण भाग आहे. ही परिस्थिती कादंबरी नाही

उलट एक करार एक सामान्य घटक आहे. म्हणून हि तरतूद त्यांच्या उत्पादन दायित्व यावरील ऑपरेटर आणि पुरवठादार यांच्यातील करार संबंधित खंड संदर्भ यासहीत वाचावे. ऑपरेटर आणि पुरवठादार यांच्यातील कराराच्या शर्ती, लागू असलेल्या कायद्यावर विसंबून मंजूर करण्याबाबत त्यांना सूट आहे.या करारातील पक्षांनी सामान्यपणे तपशील देणे आणि हमीच्या अनुषंगाने त्यांच्या कराराच्या मर्यादा आणि नुकसानभरपाई कलम जे अशा कराराचा भाग असतात याचे वर्णन करावे.

सीएससीच्या अनुच्छेद 10(a) चे अनुबंधन कोणत्याही प्रकारे ऑपरेटर आणि पुरवठादार यांच्यातील कराराच्या आशयाला निर्बंध घालत नाही यात ऑपरेटर आणि पुरवठादार यांनी मंजूर केलेल्या स्त्रोतासंबंधी आधाराचाही समावेश होतो. म्हणूनच वरील मजकुराच्या दृष्टीने, यासंदर्भात कलम 17(b) विचार केला असता, हे सीएससीच्या अनुबंध कलम 10(a) शी सुसंगत असू शकते आणि त्याच्या विरोधात असू शकता नाही.याची कार्यप्रणाली हि ऑपरेटर आणि पुरवठादार यांच्यातील मंजूर कराराप्रमाणे असेल..

प्रश्न 9. कलम 17 स्त्रोताचे अनिवार्य वैधानिक अधिकार प्रस्थापित करते का?

उत्तर. कलम 17 सांगते कि, ऑपरेटरला स्त्रोतासंबंधी अधिकार असतील. जेव्हा हे ऑपरेटरला स्वतंत्र अधिकार पुरविते, तेव्हा हे अनिवार्य नाही परंतु कलम तरतूद करून देते. दुसऱ्या शब्दांमध्ये, कलम परवानगी देते परंतु ऑपरेटरला करारात सामील करून घेणे किंवा अधिकाराच्या वापराची सक्ती करत नाही. मात्र, तरीही सीएलएनडी अधिनियमांतर्गत करारामध्ये स्त्रोत अधिकाराबाबत तरतूद करण्यासाठी कोणतीही कायदेशीर सक्ती केलेली नाही.धोका शेअरिंग यंत्रणा असण्यामागे धोरणात्मक कारणे असू शकतात ज्यात स्त्रोत अधिकाराचाही समावेश होतोधोरणाचा आशय म्हणून, एनपीइआयएल,जो सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम आहे, सीएलएनडी नियम 2011 च्या नियम 24 शी सातत्यपूर्ण असलेल्या स्त्रोत अधिकाराची तरतूद असलेल्या अणु पुरवठा कराराबाबत आग्रही असू शकतो. सीएससी अनुबंधानाचे अनुच्छेद 10 करार वाटाघाटीत ऑपरेटर किंवा पुरवठादार कोणते स्थान घेऊ शकतात याचे वर्णन केलेले नाही.या संदर्भात, भारतीय इन्शुरन्स पूलची बाजार आधारित यंत्रणेद्वारे आण्विक नुकसानाची तिसऱ्या पक्षाला भरपाई देण्यासाठी निधीचा स्त्रोत उपलब्ध करून स्त्रोत अधिकाराबाबत पुरवठादार आणि ऑपरेटर यांच्यात वाटाघाटी करण्यासाठी स्थापना झाली. स्त्रोताबाबत त्यांच्या विरुद्ध केलेल्या आव्हानाच्या धोक्यापासून सुरक्षा मिळण्यासाठी पुरवठादार विमा उतरविण्यासाठी प्रयत्न करू शकतील.

प्रश्न 10. पुरवठादार कोण असेल? पुरवठादार ही नेहमीच विदेशी कंपनी असेल?

उत्तर. सीएलएनडी नियमचा नियम 24 पुरवठादारामध्ये कोणत्या व्यक्तीचा समावेश होतो याचा तपशील दिला आहे.

(i) जे उत्पादक किंवा पुरवठादार, यांपैकी एक थेट किंवा अडत्या मार्फत, प्रणाली, साधने किंवा घटक यांचा पुरवठा करू शकतात किंवा कार्यशील तपशीलाच्या आधारावर रचना बांधू शकतात, किंवा
(ii) रचना प्रिंट किंवा तपशीलवार रचना वैशिष्ट्ये प्रणाली, साधने यांचे उत्पादन करण्यासाठी किंवा रचना बांधण्यासाठी वेंडरला देऊ शकतात आणि ऑपरेटर डिझाइन आणि गुणवत्ता हमी साठी जबाबदार राहतील. किंवा
(iii) गुणवत्ता हमी किंवा रचना सेवा पुरवतात.

पुरवठादार नेहमीच विदेशी कंपनी असू शकत नाही, ते स्थानिक पुरवठादारही असू शकतात जे वरील निकषांची पूर्तता करतात आणि याच बाबतीमध्ये ऑपरेटर(एनपीसीआयएल) प्रिंट किंवा सविस्तर रचना वैशिष्ट्य वेंडरला देत असल्यामुळे ऑपरेटर हा स्वतः पुरवठादर असू शकतो.

प्रश्न 11. सीएलएनडी कायद्याव्यतिरिक्त आण्विक नुकसान भरपाईसाठी दावा करायला कलम 46 तशी परवानगी देतो का?

उत्तर. कलम 46 च्या व्यापक विस्ताराबाबत दोनही विदेशी आणि स्थानिक पुरवठादारांनी चिंता उपस्थित केली आहे. सीएलएनडी कायद्याचा कलम 46 अन्वये,कायद्याची तरतूद याव्यतिरिक्त असेल आणि अंमलात असलेल्या इतर कोणत्याही नियमाच्या

अन्वये नसेल आणि यात समावेश केलेला कोणताही आशय ऑपरेटरला कोणत्याही कार्यवाहीतून माफी देत नाही, या कायद्या व्यतिरिक्त, अशा ऑपरेटरविरुद्ध कायदा स्थापित केला आहे. सीएलएनडी कायदा 2010 च्या कलम 46 मध्ये दिलेली भाषा ही इतर विविध कायदेशीर भाषेसारखी आहे जसे दूरसंचार नियामक प्राधिकरण कायदा, विद्युत कायदा, भारतीय सिक्युरिटीज अँड एक्स्चेंज बोर्ड ऑफ इंडिया (सेबी) कायदा, विमा आयोग कायदा, इतर कायदे त्यांच्या क्षेत्रात कार्यान्वित आहेत हे अधोरेखित करण्यासाठी अशा भाषा नियमितपणे पुरविलेल्या असतात.

प्रश्न 12. सीएससी चे उल्लंघन केल्यानंतर पुरावठादारांना कलम 46 लागू होतो का?

उत्तर. आण्विक नुकसानीसाठी सीएलएनडी कायदा विशेषकरुन ऑपरेटरला सर्व कायदेशीर दायित्व पुरवतो आणि कलम 46 इतर कायद्या अंतर्गत आण्विक नुकसानी साठी भरपाई बाबत करण्यासाठी दावा करायला (परवानगी) आधार देत नाही. हा कायदा विशेष करून ऑपरेटरला याचीच तरतूद करून देतो आणि पुरवठादाराला हा कायदा लागू होत नाही याची हा कायदा अंमलात आणण्यावेळी संसदीय चर्चेत निश्चिती केली आहे. सीएलएनडी विधेयक मतदानाने स्वीकारले होते याची नोंद घेतली गेली असेल. विधेयकाच्या विविध खंडांवर मतदान चालू असताना राज्यसभेत खंड 46 मध्ये दोन सुधारणा झाल्या, जो शेवटी सीएलएनडी चा कलम 46 बनला ज्यात या तरतुदीत इतर गोष्टींसोबत पुरवठादाराचा समावेश करण्यात आला. या दोनही सुधारणा नकारार्थी (निगेटीव्ह) होत्या. नियमाचे अर्थग्रहण करून वाचण्याच्या नियमाला तरतुदीतून स्पष्टपणे वगळण्यात आले. हे कायद्याचे सु-स्थापित झालेले तत्व होते, ज्यात प्रत्येक नियम हा कायदेशीर हेतू किंवा कायदा निर्माण करणाऱ्या सहित अर्थग्रहण करतात. (मेसर्स टर्टफ सेफ्टी ग्लास इंडस्ट्रीज वि. विक्री कर आयुक्त उ.प., 2007 (9) SCALE 610, आणि केरळ राज्य आणि Anr वि. प.व्ही. नीलकंदन नायर आणि Ors, 2005 (5) SCALE 424).

प्रश्न 13. पिडीत ऑपरेटर किंवा पुरवठादार यांच्याविरुद्ध विदेशी न्यायालयात जाण्यास कलम 46 परवानगी देते?
उत्तर. ऑपरेटरविरुद्ध उपलब्ध असलेल्या सर्व उपायांचा कलम 46 समावेश करतो. ऑपरेटरविरुद्ध चालू असलेल्या कोणत्याही कार्यवाहीतून हा कलम त्याला माफी देत नाही, या कायद्या व्यतिरिक्त, भारतात अंमलात असलेल्या कोणत्याही इतर कायद्याचे महत्व कमी करत नाही. "याशिवाय आणि यापेक्षा कमी नाही" या तरतूद तिचा असलेला साधा सामान्य अर्थ देण्यात यावा. कलम 46 इतर कोणत्याही कायद्याच्या अंमलबजावणीवर परिणाम करत नाही. म्हणून आण्विक नुकसानीच्या नागरी दायित्वच्या व्यतिरिक्त कोणत्याही मामल्यात इतर कायद्या अंतर्गत अंमलबजावणीतून ऑपरेटरला माफ करत नाही. त्याच वेळेस हा पीडितांना विदेशी न्यायालयात जाण्यासाठी कोणतीही पार्श्वभूमी तयार होऊ देत नाही. खरंतर ते पीडितांना भरपाई मिळवून देण्यासाठी स्थानिक कायदेशीर आराखडा तयार करून देण्याच्या कायद्याच्या मुळ हेतुविरुद्ध असेल. खरंतर, सीएलएनडी विधेयक स्वीकारण्याच्या वेळेस परदेशी न्यायालयात परिचय करण्याच्या विशिष्ट सुधारणेला नकार दर्शविला होता याच अर्थविवारणाने विधेयकाला बळकटी दिली होती.

प्रश्न 14. ऑपरेटर्स आणि पुरवठादारांसाठी प्रस्तावित विमा पूल कशाप्रकारे कार्य करेल?
उत्तर. दि इंडिया न्युक्लिअर इन्शुरन्स पूल हे ज्यांनी GIC Re आणि 4 इतर PS अमेरिका ने एकत्रितपणे निर्माण केलेली एक जोखीम हस्तांतरण प्रणाली आहे ज्यात ते एकत्रिपणे एकूण 1500 कोटींपैकी 750 कोटी रुपये गुंतवत आहेत. उर्वरित रक्कम सरकारद्वारे टेपरिंग तत्वावर दिली जाईल. या पूलमध्ये सीएलएनडी कायद्याच्या कलम 6(2) अन्वये न्युक्लिअर ऑपरेटर आणि याच कायद्याच्या कलम 17 अन्वये पुरवठादारांची दायित्व जोखीम अंतर्भूत केली जाईल. या पूलमध्ये तीन प्रकारच्या धोरणांची संकल्पना मांडण्यात आली आहे, ज्यात टर्न की पुरवठादारांव्यतिरिक्त इतर पुरवठादारांसाठीच्या विशेष पुरवठादार आकस्मिक धोरणाचा समावेश आहे. एकमेकांना दावेदार प्रतिस्पर्धी असे समजण्यापेक्षा ऑपरेटर्स आणि पुरवठादार संयुक्त जोखीम व्यवस्थापन करणारे भागीदार म्हणून एकमेकांकडे पाहतील. जसे हे अमेरिका किंवा इतर पुरवठादारांसाठी महत्त्वाचे आहे तितकेच ते भारतीय पुरवठादारांसाठीदेखील महत्त्वाचे आहे. फ्रान्स, रशिया, दक्षिण आफ्रिका, अमेरिका अशा जगभरातील देशांमध्ये कार्यरत असलेल्या 26 इन्शुरन्स पूल्स बद्दलच्या अंतरराष्ट्रीय अनुभवासंबंधित माहितीची देवाणघेवाण करण्यासाठी एक आंतरराष्ट्रीय कार्यशाळा भारतामध्ये घेण्यात येईल.

प्रश्न 15. पूल अंतर्गत कोणत्या प्रकारच्या विमा पॉलिसी आणि प्रीमियम्सची संकल्पना मांडण्यात आली आहे?
उत्तर. सीएलएनडी कायद्याच्या कलम 6(2) अन्वये न्युक्लिअर ऑपरेटरची दायित्व जोखीम तसेच याच कायद्याच्या कलम 17 अन्वये पुरवठादारांची दायित्व संबंधित जोखीम या पूलमध्ये अंतर्भूत केली आहे. तीन प्रकारच्या धोरणांची संकल्पना मांडली आहे: ऑपरेटर्ससाठी श्रेणी 1; टर्न की पुरवठादारांसाठी श्रेणी 2; टर्न की पुरवठादारांव्यतिरिक्त इतर पुरवठादारांसाठी श्रेणी 3. जोखीम शक्यता, हानीची शक्य तीव्रता, लोकांची असुरक्षितता आणि न्युक्लिअर इंस्टॉलेशन्स भोवती असलेली मालमत्ता यावर प्रिमियम्सचे मूल्य आधारित असेल. जोखीम मूल्यमापनावर आधारित प्रिमियम्सवर NPCIL आणि इतरांच्या मदतीने पूल प्रशासक GIC Re कार्य करत आहे. या कार्यात मदत करण्यासाठी, अडचणी सुरक्षितता मूल्यांकन आधारित अभ्यास DAE द्वारे करण्यात आला आहे. ही योजना वैज्ञानिक, बाजार आधारित आणि भारतीय परिस्थितींना साजेशा कल्पक आंतरराष्ट्रीय सर्वोत्तम पद्धतींना बेंचमार्क ठरेल अशी आहे.

प्रश्न 16. करदात्यास हे ओझे होत नाही का आणि अणुउर्जेचा खर्च वाढवत नाही का?

उत्तर. हे समजून घेतले पाहिजे की करदात्यावर किंवा सरकारवर कोणताही अतिरिक्त बोजा लादण्यात आलेला नाही. नागरी अणुऊर्जा नुकसानासाठीची (1500 रु कोटी) संपूर्ण जोखीम अंतर्भूत करण्यासाठी व एक आर्थिक सुरक्षा राखण्यासाठी सीएलएनडी कायद्यानुसार NPCIL (ऑपरेटर) वर याची जबाबदारी आहे. सध्या, या मूल्यासाठी NPCIL ने एक बँक हमी घेतली आहे ज्यासाठी ते वार्षिक शुल्क अदा करतात. इंडिया न्युक्लिअर इन्शुरन्स पूल (INIP) सह, बाजार आधारित आंतरराष्ट्रीय सर्वोत्तम पद्धतीचा वापर केला जाईल. पूल अंतर्गत समान रक्कमेसाठी NPCIL विमा काढेल आणि जसे ते आत्ता वार्षिक शुल्क अदा करताहेत त्याप्रमाणे ते पूलला वार्षिक विमा प्रीमियम भरतील. विमा कंपन्या स्वतः जोपर्यंत देखरेख करण्यास सक्षम होत आहेत तोपर्यंत पहिल्या काही वर्षांसाठी इन्शुरन्स पूलला सरकारच 750 कोटी रुपये उपलब्ध करेल. तथापि, या एकूण रकमेवर प्रीमियमचा एक योग्य प्रमाणात वाटा सरकार कमवेल आणि तो फक्त आण्विक अपघात घडल्यासच वापरला जाईल. याचा ऑपरेटर आणि पुरवठादारांकडून केल्या जाणाऱ्या वीज प्रकल्पांच्या प्रीमियम देयाच्या खर्चावरील परिणाम किमान असेल अशी अपेक्षा आहे. 26 इन्शुरन्स पूल्सचा आंतरराष्ट्रीय अनुभव असे दर्शवतो की प्रकल्पाच्या एकूण खर्चाच्या अगदीच नगण्य रक्कम ऑपरेटरला द्यावी लागते.

प्रश्न 17. सीएलएनडी कायद्यांतर्गत किती भरपाई देय आहे?

उत्तर. सध्या सीएलएनडी कायद्याचा कलम 6(1) असे नमूद करतो की, प्रत्येक आण्विक अपघात घटनेसंदर्भात जास्तीत जास्त दायित्व रक्कम तीनशे दशलक्ष विशेष आहरण अधिकारांच्या (SDRs) सममूल्य रुपये असेल. 1 SDR चे वर्तमान मूल्य 87 रुपये आहे, तीनशे दशलक्ष SDRs, 2610 कोटी रुपयांच्या सममूल्य आहेत. कायद्याचे कलम 6(2) स्पष्ट करते की ऑपरेटर्सचे कमाल दायित्व 1500 कोटी रुपये असेल. जर एकूण दायित्व 1500 कोटी रुपयांपेक्षा जास्त असेल तर अशावेळी, सीएलएनडी कायद्याच्या कलम 7 (1) (a) अन्वये, 1100 कोटींची ही तूट केंद्र सरकारद्वारे भरली जाईल. 2610 कोटी रुपयांच्या पुढे, भारत त्या कराराचा भागीदार झाल्यानंतर आंतरराष्ट्रीय निधीचा वापर करण्यास भारत सक्षम असेल.

सीएलएनडी कायद्याचे कलम 7 (2) दर्शविते कि, केंद्र सरकार लेव्हीची रक्कम ऑपरेटर्सकडून वसूल करून अशा रीतीने, विहित केल्यानुसार एक "अणुऊर्जा दायित्व निधी" स्थापित करू शकते. हे अणुऊर्जा दायित्व निधी संविधान काही कालावधीसाठी विचाराधीन आहे. अस्तित्वातील आणि नवीन न्युक्लिअर प्रकल्पांतून तयार झालेल्या विजेवर आधारित थोडेसे शुल्क ऑपरेटर्स कडून वसूल करून असा निधी 10 वर्षांच्या कालावधीमध्ये उभारला जाऊ शकतो. याचा ग्राहक हितावर परिणाम होणे अपेक्षित नाही.

प्रश्न 18. कायद्यांतर्गत अस्तित्वातील करारांवर ऑपरेटर्स किंवा पुरवठादारांना भविष्यात अधिक नुकसान भरपाई देण्यास सांगितले जाऊ शकेल का?

उत्तर. कायद्यामधील नुकसान भरपाई रकमेच्या भविष्यातील शक्य वाढीचा आणि अस्तित्वातील करारांशी संबंधित पुरवठादारांविरुद्ध अवलंबून त्याचे परिणाम याबाबतचा प्रश्न लक्षात घेता योग्य विधिशास्त्र स्थापन करण्यात आले आहे ज्यामुळे कायद्यामधील बदल नंतर प्रचलित झालेला कायदा अस्तित्वातील कराराच्या अटी बदलू शकत नाही. एक पूर्वलक्षी कायदा जो एका करारांतर्गत एका पक्षाचे सर्वंकष निहित अधिकार प्रभावित करतो तो कोर्टामध्ये शाश्वत असू शकत नाही. मेसर्स पूर्वांचल केबल्स आणि कंडक्टर्स प्रा. लि. वि. आसाम राज्य वीज मंडळ आणि इतर, [2012] 6 S.C.R. 905, सर्वोच्च न्यायालयाने मान्य केले कि, विधिमंडळ पूर्वलक्षी प्रभावाने कायदे करू शकत असले तरी, कसोटी ही आहे कि, निहित अधिकार दूर केले जाऊ शकत नाहीत किंवा नवीन ओझे लादले जाऊ शकत नाही किंवा सध्याच्या जबाबदाऱ्या टाळता येणार नाहीत.

प्रश्न 19. पुढील पावले कोणती असणार आहेत?

उत्तर. आता हे कंपन्यांवर अवलंबून असेल कि त्यांनी स्वत: वाटाघाटी करून आणि आमच्यापर्यंत व्यवहार्य तांत्रिक-व्यावसायिक प्रस्ताव घेऊन येणे जे कि आमच्या कायदा आणि कार्यपद्धतींशी सुसंगत असतील त्यामुळे आंतरराष्ट्रीय सहकार्याने बांधलेल्या अणुभट्ट्या भारताची ऊर्जा सुरक्षा बळकट करण्यास आणि भारतासाठी स्वच्छ ऊर्जा पर्याय उपलब्ध करण्यातील त्यांचे योगदान सुरु करू शकतील.

फेब्रुवारी 08, 2015